

Beskärning av lindarna i Ängsö slottspark

Antikvarisk kontroll

Ängsö gård 2:1
Ängsö socken
Västmanland

Maria Löfgren

Beskärning av lindarna i Ängsö slottspark

Antikvarisk kontroll
Ängsö gård
Ängsö socken
Västmanland

Maria Löfgren

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2009

Omslagsfoto: Ängsö slott
Foto: Maria Löfgren

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86255-58-9

Tryck: Just Nu, Västerås 2009.

Innehållsförteckning

Innehåll

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Målsättning och metod	11
Genomförande	12
Tolkning och utvärdering	15
Sammanfattning.....	19
Referenser.....	20
Kart- och arkivmaterial	20
Otryckta källor.....	20
Litteratur.....	20
Tekniska och administrativa uppgifter	20

Figur 1. Slottsparkens läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:100000.

Inledning

I Ängsö slottspark är de allra flesta lindarna planterade på 1700-talet. Lindarna är i dag i akut behov av beskärning. Den senaste beskärningen har lämnat efter sig lindar med stora snittytor på huvudstammen på cirka 3-4 meters höjd. Skotten som vuxit ut har inte gallrats eller beskurits och har med tiden blivit mycket grova. Skotten är idag 5-8 meter höga. Dessa höga skott utsätts för en mycket kraftig belastning vid hård vind eller vid stora snömängder och fläxskador har redan inträffat (figur 2).

Arbetet med beskärningen och den antikvariska kontrollen genomfördes under vecka 3 och 4 år 2009. Arbetet utfördes efter länsstyrelsens beslut med dnr 434-127331-07.

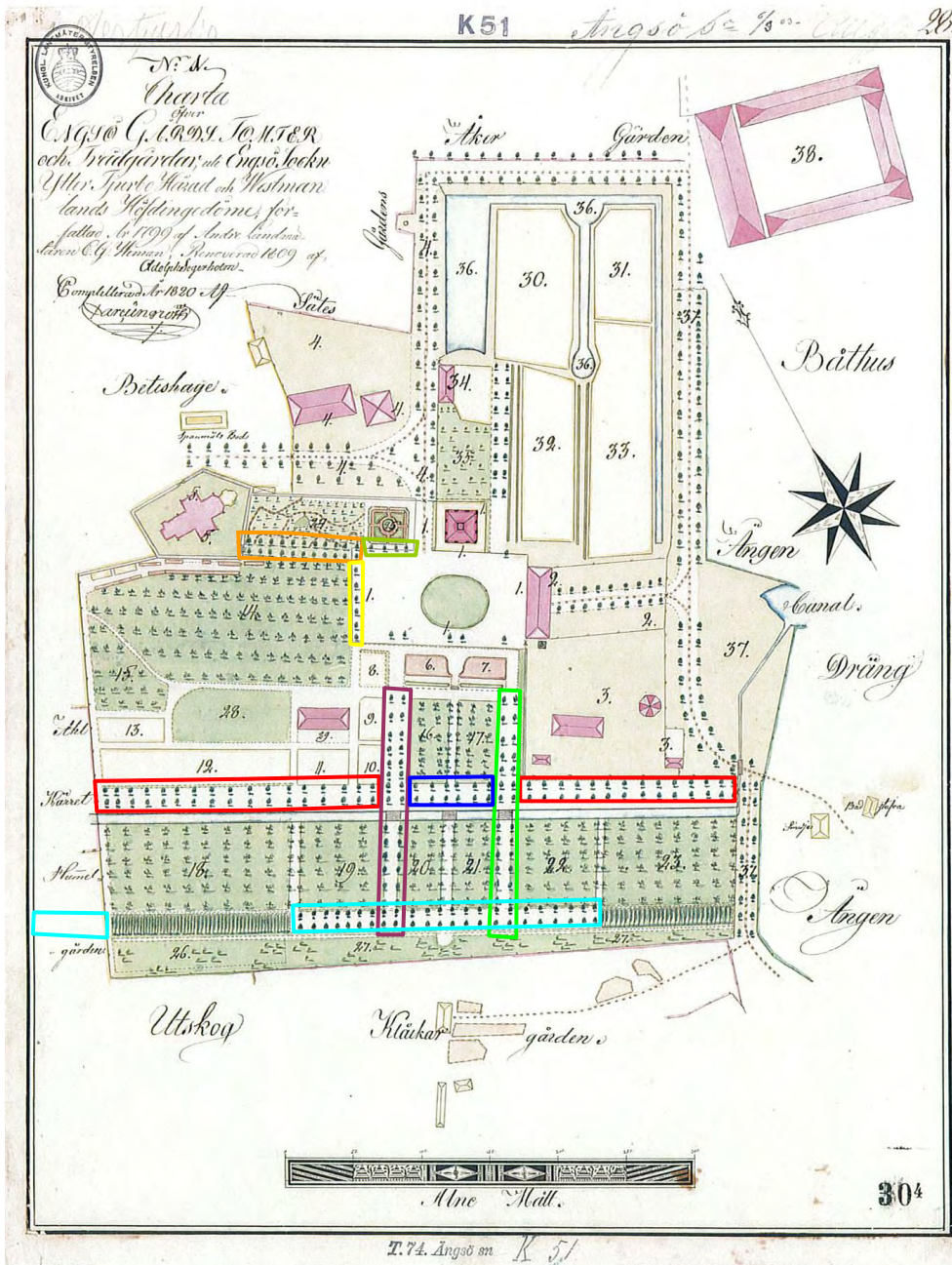
Figur 2. Fläxskada på en av lindarna vid Ängsö.

Bakgrund

Ängsö slottspark anlades under 1700-talet i samband med att slottet byggdes om under ledning av Carl Hårleman. Många av de träd som idag står i slottsparkens alléer planterades under 1700-talet. Slottet med dess omgivande byggnader och park byggnadsminnesförklarades 1965.

Slottsparkens allédel består av cirka 250 träd. Området som nu beskärs är de alléer som finns på framsidan av slottet och den allé som går mellan slottet och kyrkan. I figur 3 är de delar som nu ska beskäras inramade. Den södra allén (ljusblå) består enbart av lind, den norra allén (blå) avslutas åt väster av en blandning av både lind, kastanj och askar och åt öster av kastanjer (röd) vilka inte ska beskäras. I enkelalléen (gulgrön) som utgår från slottet mot kyrkan finns förutom lindarna även två askar och en lönn som alla beskäras. De har inte beskurits tidigare på samma sätt som lindarna. I den gulmarkerade delen står fyra lindar som inte beskurits hårt tidigare. Det finns

sedan tidigare luckor i raderna som inte ersatts, det finns unga träd som planterats som ersättare i luckorna men som inte beskurits alls och det finns också tio döda högstubbar. Vissa av de ihåliga stammarna har betongfyllningar (se figur 11).

Figur 3. Kartöverlägg med färgmarkerade partier inlagt på Lantmäteriets karta T74-30:4 som visar de områden i slottsparken som beskärs 2009. Illustration: Matilda Lindgren, 2009.

Figur 4. Södra allén mot öster innan beskärningen, markerat med ljusblått i figur 3.

Figur 5. Norra allén mot öster innan beskärningen, markerat med blått i figur 3.

Figur 6. Östra allén mot norr innan beskärningen, markerat med grönt i figur 3.

Figur 7. Östra allén mot söder innan beskärningen, markerat med grönt i figur 3. Här syns några av de unga träden som är inplanterade.

Figur 8. Västra allén mot norr innan beskärningen, markerat med lila i figur 3.

Figur 9. Västra allén mot söder innan beskärningen, markerat med lila i figur 3. Till vänster i bilden syns en av de döda högstubbarna.

Figur 10. Kyrkoallén innan beskärningen, markerat med orange och gulgrönt i figur 3. Till höger i bild syns de träd i enkelallén som inte beskurits hårt tidigare, 2 askar, 1 lönn och 2 lindar, markerat med gulgrönt i figur 3. Till vänster i bild är två av fyra lindar synliga som inte heller beskurits hårt tidigare, markerat med gult i figur 3.

Figur 11. Betongfyllning i en ihålig stam i kyrkoallén.

Den sista beskärningen har efterlämnat träd med stora snittytor på huvudstammarna på cirka tre meters höjd. Därefter har ingen uppföljande gallring eller beskärning skett och idag är skotten mycket kraftiga och fem till åtta meter höga. Lindarna är i stort behov av beskärning för att undvika skador av vind och snö.

Målsättning och metod

Beskärningen av lindarna är en akutåtgärd för att förhindra ytterligare skador på träden. Beskärningen utförs på de grova 5-8 meter höga skotten genom en beskärning av skotten en meter upp från den senaste beskärningspunkten på stammen enligt länsstyrelsens beslut. Arbetet utförs av en arborist.

Genomförande

Beskärningen utfördes av Anders Greens Trädservice, Göteborg, under vecka 3 år 2009. Beskärningen av lindarna utfördes enligt länsstyrelsens beslut på en meters höjd över den senaste beskärningen, eller stamsnittet, på de grova skott som gick rakt upp. Felriktade grenar togs bort helt. Unga träd som tidigare inte beskurits skars i samma höjd som de äldre. Även döda träd med skotten kvar beskars på liknande sätt. Även de två askarna och lönnen i kyrkoallén (markerat med gulgrönt i figur 3) och de fyra lindarna som står i vinkel med kyrkoallén (markerat med gult i figur 3) beskars på liknande sätt men på en högre höjd i och med att de inte varit utsatta för den kraftiga nedtagningen av huvudstammen som lindarna. Sammanlagt beskars 144 träd. Arboristerna arbetade dels klättrande men också från skylift i de fall där träden var allt för instabila för klättrande. Allt ris lades i högar bredvid vägarna så att det var lättåtkomligt för den fyrhjuling med skogskärra som körde bort riset.

Figur 12. Arboristerna i arbete i kyrkoallén..

Figur 13. Arborist i arbete i en lind i kyrkoallén.

Figur 14. Halva kyrkoallén har beskurits.

Figur 15. Riset samlades i bögar intill vägarna för bortförsling med hjälp av en fyrhjuling med skogskärria och kran. På det sättet undveks körskador.

Figur 16. Fyrhjuling med skogskärta och kran körde bort allt ris.

Tolkning och utvärdering

Lindarna är nu beskurna efter taget beslut, det vill säga skotten är beskurna en meter över den tidigare beskärningen eller stamsnittsytan. Arbetet har utförts med stor skicklighet - trädens snittytor är fina och det finns inga skador på träden av denna beskärning. Körskador undveks helt då rishögarna lades i anslutning till vägarna varifrån lastning och bortförsel kunde ske med fyrhjuling och skogskärta. För trädens bästa behövs nu en återkommande och i god tid utförd gallring och beskärning.

Figur 17. Södra allén mot väster efter beskärningen, markerat med ljusblått i figur 3.

Figur 18. Norra allén mot öster efter beskärningen, markerat med blått i figur 3.

Figur 19. Östra allén mot norr efter beskärningen, markerat med grönt i figur 3.

Figur 20. Västra allén mot norr efter beskärningen, markerat med lila i figur 3.

Figur 21. Kyrkoallén efter beskärningen, markerat med orange och gulgrönt i figur 3.

Figur 22. De 4 lindar som står i vinkel mot kyrkoallén efter beskärningen, markerat med gult i figur 3.

Sammanfattning

Under vecka 3 år 2009 utfördes en akut beskärning av lindarna i Ängsös slottspark. De flesta av lindarna planterades på 1700-talet och under 1980- och 1990-talen utfördes en kraftig beskärning av träden i etapper för att sänka kronhöjden. Resultatet blev stora snittytor på huvudstammarna och eftersom det efter 1995 inte utförts någon gallring eller beskärning så var stamskotten mellan 5 och 8 meter höga. Dessa skott var i stort behov av en beskärning för att inte ta skada av vind och snö. Efter beslut gjordes en beskärning av skotten en meter över det senaste stamsnittet. Arbetet utfördes av arboristfirman Anders Greens Trädservice, Göteborg. För lindarnas bästa krävs en återkommande och kontinuerlig uppföljning och beskärning av dem för att rädda dem vidare som bärare av både ett historiskt och ett biologiskt arv.

Figur 23. Ängsös slottspark efter beskärningen i januari 2009.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Gröna kartan, Lantmäteriet T74-30:4. Ängsö gård nr 1, Ängsö socken, Västmanlands län.

Avmätning 1799. Lantmätare: Karl Gustaf Viman, Adolf Segerholm, Karl Erik Ungroth.

Otryckta källor

Parkskötseldokument. Beskrivning av parkens utveckling efter tillgängliga dokument våren 1996. Sven A Hermelin AB, Stockholm, 1996-03-29. Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Litteratur

Alenius, Hans & Ström, Krister. 2004. *Synnerligen märkliga*. Byggnadsminnen i Västmanlands län. Årsbok 2004 Västmanlands läns museum, Västmanlands läns hembygdsförbund.

Stritzke, Klaus. 1998. *Slottsparken – rester av en storhetstid*. Ur *Engsö – skärgård i Mälardalen*. Västerås kulturnämnds skriftserie, nr 18, 1988.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	09011
Länsstyrelsen dnr:	434-12731-07
Fastighetsbeteckning:	Ängsö gård 2:1
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Ängsö
Kommun:	Västerås
Ägare-beställare:	Westmannastiftelsen
Entreprenör:	Anders Green Trädservice
Antikvarisk kontroll:	Maria Löfgren

